

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

รายงานการวิจัยข้อเขียนและบทความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบ การตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจระหว่างคนไทยต่างเชื้อชาติ ตามที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (economic growth and development) ซึ่งจะเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจของคนในประเทศ และให้เข้าใจถึงแบบวิธีการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ ซึ่ง ประชุมสุข อาชาวำรุง (ศาสตราจารย์ ดร.) เป็นผู้สร้างขึ้น ตอนสองกล่าวถึงลักษณะของสังคมไทย สังคมจีน และสังคมอินเดีย เพื่อเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาของวิทยานิพนธ์นี้ บทต่อไปได้ดียิ่งขึ้น สำหรับตอนสุดท้ายของบทนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

ในปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง มีแม้แต่เฉพาะนักเศรษฐศาสตร์เท่านั้น แม้แต่นักการศึกษา นักปกครอง นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา ตลอดจนนักปรัชญา เรื่องนี้มักจะเป็นแง่หนึ่งที่คงได้รับพิจารณาเสมอ ในค่านทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการเศรษฐกิจทั้งหลาย ส่วนใหญ่พิจารณาเหตุผลในค่านวัตถุหาได้วินิจัยเหตุปัจจัย (factor) ในส่วนที่เป็นจิตใจหรือบุคลิกภาพของคนไม่ ทฤษฎีเหล่านี้มีข้อตกลง¹ (assumption) เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางเทคนิค (technological creativity) มีอยู่ในทุกสังคมและมีมากพอที่จะทำให้เศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ ฉะนั้นทฤษฎีเหล่านี้จึงมีความเหมือน ๆ กันว่า ปัญหาใหญ่ของการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่การเสริมสร้างทุน

¹ศรีปริญญา งามโกมุท, "ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจในแนวความคิดของเฮเกน," ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, เรียบเรียงโดย อมร รักษาสัตย์ และ ชัดติยา กรรณสูต, สถาบันวิจัยพัฒนาบริหารศาสตร์,

(capital formation) แตกต่างกันไปแต่เน้นกันคนละแง่ของการเสริมสร้างทุนเท่านั้น ในการวางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจเท่าที่เป็นมาแล้วได้ยึดถือทฤษฎีเหล่านี้เป็นหลัก จากประสบการณ์ของหลายประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจมักจะไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการวางแผนที่ไม่รอบคอบพอ แต่ส่วนใหญ่ันั้นเกิดจากการที่แผนพัฒนาเหล่านี้มิได้พิจารณาถึงสภาพของสังคมและบุคลิกภาพของคนในสังคมว่าเหมาะสมเพียงไร แค่นั้น เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นได้และกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวรก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพร้อมกันไปกับแบบการดำเนินชีวิตซึ่งรวมถึงนิสัยในการทำงาน รสนิยม ปรัชญา ชีวิต การครองชีพ การมองโลก การควบคุมตนเอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจของคนในชาติ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้กล่าวเน้นถึงความสำคัญไว้ ตัวอย่างเช่น อัดัม สมิท (Adam Smith) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ เวALTH ออฟ เนชัน (Wealth of Nation) ซึ่งพิมพ์ในคริสต์ศักราช 1766 ว่า "ความปรารถนาในการแสวงหากำไรเพื่อตนเองในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันเสรีเปรียบเสมือนมือที่มองไม่เห็นคอยทำหน้าที่นำระบบเศรษฐกิจไปสู่จุดหมายแห่งการอยู่ดีกินดีของประชาชน"² และ เคนส์ (Keynes) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ เงินเนอรัล อีออริ ออฟ เอมพลอยเม้นท์ อินเทอร์เรส แอนด์ มัันนี่ ว่า "หากนิสัยมนุษย์ไร้เสียซึ่งความใคร่ที่จะลองเสี่ยงโชค หรือไร้เสียซึ่งความพอใจ (นอกเหนือไปจากผลกำไร) ในการสร้างโรงงาน รถไฟ เหมือง หรือไรนา และถ้าจะคิดคำนวณผลกำไรแต่อย่างเดียวแล้วก็คงจะไม่ได้มีการลงทุนดังกล่าวมากสักเท่าใดนัก"³ นอกจากนี้ นุกูล ประจวบเหมาะ⁴ ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อม

² ประยูร เถลิงศรี, และ พิจิตร ชาญโกเวทย์, หลักเศรษฐศาสตร์, (พระนคร: ชวนพิมพ์, 2510), หน้า 37.

³ John M. Keynes, The General Theory of Employment, Interest, and Money (New York: Harcourt, Brace & World, Inc., 1964), p. 150.

⁴ นุกูล ประจวบเหมาะ, ทฤษฎีการว่างงาน (พระนคร: แสงทองการพิมพ์, 2502), หน้า 346.

ที่ช่วยเร่งหรือกีดขวางการก้าวหน้าทางเศรษฐกิจว่า ถ้าหากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความอยากได้หรือสนใจในการเพิ่มพูนของสินทรัพย์และวัตถุสิ่งของทั้งหลาย อาจจะเป็นเนื่องจากความเชื่อมั่นในทางปรัชญาและศาสนา หรือเนื่องมาจากความเกียจคร้านก็ตามที่ เมื่อประชาชนมีความรู้สึกเช่นนี้ก็จะทำให้ความกระตือรือร้นในการทำงานของประชาชนมีไม่มากเท่าที่ควร และจะทำให้การก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปอย่างเชื่องช้า ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจของคนในชาติเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

คำว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจ หรือการเติบโตทางเศรษฐกิจ (growth) กับคำว่า การพัฒนา (development) มีความหมายต่างกัน⁵ กล่าวคือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ หมายถึงการเพิ่มการลงทุน การเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงาน การขยายขนาดการผลิตและการเพิ่มผลผลิตในระบบเศรษฐกิจ ส่วนการพัฒนานั้นไม่เพียงแต่จะรวมทั้งการขยายตัวทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิค ทางโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางระบบการเมือง สังคม การบริหาร และการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศที่กำลังพัฒนา หลักเกณฑ์ในการวัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนา⁶ (Criteria of Growth and Development) นั้นใช้เรื่องต่อไปนี้เป็นเครื่องแสดง

1. รายได้ต่อบุคคล (per capita income) รายได้ต่อบุคคลนี้หมายถึงจำนวนรายได้ประชาชาติที่แท้จริงหารด้วยจำนวนพลเมืองทั้งหมด ประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาแล้วมักจะมีรายได้ต่อบุคคลสูงกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา แต่การ

⁵C.P. Kindleberger, Economic Development (2d ed.; New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1965), p. 3.

⁶ไพรัช กฤษณิณี, พัฒนาการเศรษฐกิจเบื้องต้น (กรุงเทพฯ 10 : โรงเรียนอาชีวะคอนเนตโก, 2514), หน้า 1-8.

เปรียบเทียบเช่นนี้ต้องพิจารณาถึงการกระจายรายได้⁷ และระดับค่าครองชีพของประชาชนด้วย ถ้าหากทุก ๆ ประเทศมีอัตราค่าครองชีพและการกระจายรายได้เหมือนกัน การใช้รายได้ของบุคคลเป็นเครื่องวัดจะเชื่อถือได้มากขึ้น

2. ผลผลิตภาพของปัจจัยการผลิต (Productivity of factors of production) โดยทั่วไปแล้วประเทศที่มีระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสูงมักมีผลผลิตภาพของปัจจัยการผลิตสูงด้วย เพราะมีปัจจัยที่เข้าร่วมในการผลิต (complementary resources) เช่น ความรู้ทางเทคนิค การศึกษา ความชำนาญ อุปกรณ์การผลิต และผู้ประกอบการ มากกว่าประเทศที่มีระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาต่ำ

3. ขนาดของการใช้เงิน เช็ค หรือตัวเงิน เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (extent of monetization) ประชาชนในระบบเศรษฐกิจที่มีระดับการขยายตัวและการพัฒนาสูงจะมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยมีการใช้เงิน เช็ค และตัวเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน มีสถาบันการเงินและธนาคารที่มีประสิทธิภาพในการที่จะระดมเงินออม (mobilization of savings) จากประชาชน และจะใช้เงินออมเหล่านี้เพื่อหาช่องทางในการลงทุน (channelization of saving into productive investment projects) หรือให้นักธุรกิจ (entrepreneur) ทุ่มเทเพื่อการลงทุนในโครงการผลิตสินค้าและบริการต่อไป

4. อัตราส่วนของพลเมืองที่มีอาชีพค้าปลีกอุตสาหกรรมและบริการธุรกิจการค้า (Proportion of population engaged in secondary and tertiary sectors) ประเทศที่ค่อยพัฒนามักจะมีอัตราส่วนของพลเมืองที่มีอาชีพในการผลิตขั้นแรก ได้แก่ การเกษตรกรรม การเพาะปลูก การป่าไม้ การขุดแร่ การประมง และการผลิตวัตถุดิบอื่น ๆ สูงมาก เมื่อประเทศมีระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสูงขึ้น อัตราส่วนของพลเมืองใน

⁷G.M. Meier and Baldwin R.E., Economic Development (New York: Asia Publishing House, 1960), p. 6.

การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและบริการก็จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ⁸ และในขณะที่เดียวกันจำนวนพลเมืองที่มีอาชีพในการผลิตขั้นแรกก็จะลดน้อยลง เพราะผลิตภาพของแรงงาน (productivity of labor) สูงขึ้น

5. การมีทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน (The availability of social overhead capital) ประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีเครื่องสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกในการผลิต การจำหน่าย และการกระจายผลผลิตอย่างเพียงพอ สาธารณูปโภคพื้นฐานได้แก่ ระบบการคมนาคม การสื่อสาร การศึกษา การสาธารณสุข การชลประทาน การไฟฟ้า การพลังงาน การประปา ส่วนประเทศที่ค่อยพัฒนามักจะขาดแคลนทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน เพราะขาดปัจจัยทางด้านเงินทุน เครื่องอุปกรณ์ และความรู้ทางวิชาการ เมื่อประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนามากขึ้นก็จะสามารถเสริมสร้างปัจจัยต่าง ๆ ในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจและการพัฒนาต่อไป

การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาในระยะยาวต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงและการเจริญก้าวหน้าของระบบอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ หลักเกณฑ์ในการวัดระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจึงรวมหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่มีใช้หลักเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ ดังจะได้อธิบายโดยย่อดังต่อไปนี้

6. ทักษะ (Attitude) ประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้วมักมีทัศนคติ (Attitude) เป็นตัวของตัวเอง ไม่กระทำตามผู้อื่นในสิ่งที่ตนเห็นว่าไม่สมเหตุผลหรือเห็นว่ามีผิด มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจการงาน และถือการแสวงหากำไรให้มากที่สุดเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงาน⁹ (Individualistic, enterprising, and

⁸C. Clark, The Conditions of Economic Progress (New York: St. Martin's 1957), Chapter 7.

⁹A.W. Lewis, "Is Economic Growth Desirable?" The Theory of Economic Growth (Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1955), pp. 420-435.

profit maximization attitude)

7. การตัดสินใจ (Decision - Making) ประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะมีการตัดสินใจที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิชาการที่ทันสมัย (Sophisticated Decision - Making) กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน การขยายขนาดการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือเกี่ยวกับโครงการอื่น ๆ จะต้องมีการวิจัยค้นคว้าหาข้อมูลสถิติ มีการคำนวณผลได้ผลเสียตามหลักวิชาการ ตลอดจนการรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ และรับความเห็นของผู้แทนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

8. ขนาดของครอบครัว (Size of the family) ประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะมีขนาดของครอบครัวเล็ก (existence of the small family system) ซึ่งตรงข้ามกับสังคมกึ่งพัฒนามักเป็นระบบครอบครัวใหญ่ (extended family system)

9. คุณภาพของประชาชน (Quality of the people) ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ประชาชนส่วนมากมักจะมีสมรรถภาพในการทำงานสูงและมีทัศนคติที่ไม่ล่าหลัง (the existence of economically non - backward people) กล่าวคือ นอกจากจะมีระบบครอบครัวเล็กแล้ว ประชาชนในประเทศพัฒนายังมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง มีความรู้ความชำนาญในหน้าที่การงาน มีร่างกายแข็งแรง มีเหตุมีผล และมีระบบคุณค่าที่เหมาะสม (appropriate value system) กับสังคมพัฒนา

10. ระบบคุณธรรม (Merit system) ประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะนิยมใช้ระบบคุณธรรมอย่างกว้างขวาง (prevalence of the use of the merit system) การบรรจุเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานหรือการเลื่อนขั้นก็ได้ ประเทศที่พัฒนาแล้วจะใช้ระบบคุณธรรมเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา กล่าวคือ ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่การงานหรือการเลื่อนขั้น การขึ้นเงินเดือนนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ ผลงานและความเหมาะสมที่แท้จริง

11. อัตราส่วนของชนชั้นกลาง (Proportion of the middle - class people) ประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะมีอัตราส่วนของชนชั้นกลางสูง¹⁰ (high proportion

¹⁰B. Higgins, Economic Development (New York: W.W. Norton & Company, Inc., 1959), pp. 12-13.

of middle - class people) ประเทศที่มีชนชั้นกลางมากมีโอกาสพัฒนาได้เร็วกว่า ประเทศที่มีชนชั้นกลางน้อย เพราะชนชั้นกลางมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และอยู่ในฐานะที่จะทำงานได้ดีกว่าชนชั้นอื่น ๆ เนื่องจากชนชั้นกลางมีแรงผลักดัน (motivations) สูงในการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจและกิจการอื่น ๆ เพื่อความก้าวหน้า

12. ลักษณะของสังคม (Characteristic of the society) ลักษณะของสังคมในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมากเป็นแบบสังคมที่มีการแบ่งหน้าที่การงาน (refracted society) และการรับผิดชอบอย่างชัดเจนระหว่างสถาบันต่าง ๆ แต่ละสถาบันมีหน้าที่และความรับผิดชอบภายในขอบเขตของตน ลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีกลุ่มอิทธิพลในสังคม (pressure group) เช่น สมาคมสหภาพแรงงาน สหกรณ์ องค์กร และการรวมกลุ่มอื่น ๆ กลุ่มอิทธิพลในสังคมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญมากในการชี้แนวทางเชิงนโยบาย (policy directives) ให้แก่รัฐบาล

เกี่ยวกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศนี้ นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจส่วนมากมีความเห็นว่า ก่อนที่ประเทศหนึ่งจะเข้าสู่ระดับของความเจริญทางเศรษฐกิจจะต้องผ่านระดับอื่น ๆ มาแล้ว¹¹ แม้นักเศรษฐศาสตร์อย่าง อัดัม สมิท (Adam Smith) เองก็ได้แบ่งความเจริญไว้เป็นขั้นลำดับ (hunting postoral) ชั้นเกษตรกรรม (agricultural) ชั้นพาณิชย์และอุตสาหกรรม (commercial and manufacturing) และ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ก็ได้แบ่งความเจริญออกเป็น¹² ขั้นสังคมที่มีเจ้าขุน

004373

¹¹G.M. Meier, and Robert E. Baldwin, Economic Development : Theory, History, Policy (New York: John Wiley & Sons, 1959), pp. 143-144.

¹²วอลท์ วิทแมน รอสโทว์, ความเจริญทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น, แปลจาก Stages of Economic Growth. โดย ม.ร.ว. จันทรม สิริโชค จันทวิท (พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2508), หน้า 251.

มูลนาย (feudalism) ชั้นนายทุนเอกชน (bourgeois capitalish) ชั้นลัทธิสังคมนิยม (socialism) และชั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ (communism) นอกจากนี้วีทิตวงค์¹³ (ดร.) ได้กล่าวถึงการแบ่งความเจริญของไฮลด์แบรนต์ (Hildebrand) ซึ่งแบ่งตามลักษณะของระบบการแลกเปลี่ยน คือ เศรษฐกิจที่มีการแลกเปลี่ยนโดยตรง (barter economy) เศรษฐกิจที่มีการแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินเป็นสื่อกลาง (money economy) และเศรษฐกิจที่มีการแลกเปลี่ยน โดยใช้เครดิตเป็นสื่อกลาง (credit economy) คอลิน คลาร์ก (Colin Clark) แบ่งความเจริญตามลักษณะโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ คือ อุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิ (primary industry) ซึ่งได้แก่การกลั่นกรอง การเพาะปลูก การทำป่าไม้ การทำเหมืองแร่ การประมง และการผลิตวัตถุดิบอื่น ๆ อุตสาหกรรมขั้นทุติยภูมิ (secondary industry) ได้แก่นำเอาวัตถุดิบที่ผลิตในขั้นปฐมภูมิมานำมาผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูป และอุตสาหกรรมขั้นตติยภูมิ (tertiary industry) เป็นการบริการต่าง ๆ ในด้านการศึกษา การแพทย์ การค้า ธุรกิจ โดยพิจารณาจากสัดส่วนร้อยละของพลเมืองที่อยู่ในวัยทำงานและมีอาชีพในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต่อพลเมืองที่อยู่ในวัยทำงานทั้งหมด ในบรรดาแนวความคิดเรื่องการแบ่งพัฒนาการเศรษฐกิจออกเป็นระดับหรือชั้น ๆ นั้นปรากฏว่า ทฤษฎีของศาสตราจารย์ รอสโทว์ (Rowstow) เป็นทฤษฎีที่ผู้สนใจมากที่สุดทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีนี้พิจารณาและวิเคราะห์ในแง่ของประวัติศาสตร์และในแง่ของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ประกอบกัน แนวความคิดของรอสโทว์ปรากฏดังนี้คือ ความเจริญในทางเศรษฐกิจนั้นอาจแบ่งแยกออกได้เป็น 6 ชั้น¹⁴ (stages) ด้วยกัน คือ

1. ชั้นที่ระบบเศรษฐกิจยังไม่มี การขยายตัว (Traditional society)

ในชั้นนี้ประชาชนยังไม่มีความคิดที่จะให้มีการพัฒนาและขาดเทคนิคการผลิตที่มีประสิทธิภาพ

¹³ วีทิตวงค์ ณ ป้อมเพชร, ทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจ (พระนคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ ขยายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินไช, 2505), หน้า 5-8.

¹⁴ ไพรซ์ กฤษณนิษ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-53.

ระบบเศรษฐกิจจึงต้องการคนเป็นจำนวนมากในการผลิตอาหารและวัตถุดิบ นอกจากนี้ประชาชนยังมีทัศนคติที่ชอบใช้เงินออมไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคมแบ่งเป็นผู้อยู่ใหญ่ผู้น้อย (Hierarchy) ผู้ที่มีอำนาจชั้นสูงสุดยกเป็นผู้ชี้ขาดในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การบริหาร และสังคม ส่วนอำนาจทางการเมืองนั้นนอกจากทหารและราชการแล้ว อำนาจทางการเมืองยังกระจุกกระจายออกไปตามท้องถิ่นที่มีหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ ตลอดจนเจ้าของที่ดินที่มีอำนาจ

2. ชั้นเตรียมการบุกเบิก (Preconditions for Take - off) ลักษณะพิเศษของระบบเศรษฐกิจในขั้นนี้ได้แก่ การสร้างทุนด้านสาธารณูปโภคอย่างกว้างขวาง (the build - up of social overhead capital) โดยเฉพาะการสร้างถนนหนทางเพื่อการขนส่งและคมนาคม ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งก็คือ การริเริ่มการนำเอาความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการเกษตร ผลิตภาพของแรงงานและที่ดินจึงเพิ่มสูงขึ้น มีการขยายตัวของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ มีการแบ่งงานกันทำในด้านการผลิตและการบริหาร ตลอดจนการขยายตัวของสถาบันการเงินและการค้นคว้าเพื่อหาเทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ลักษณะอื่น ๆ ได้แก่การเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของประชาชน ลักษณะพิเศษที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ มีการเพิ่มจำนวนของผู้ที่ยอมเสียสละ เพื่อเห็นแก่ชาติบ้านเมือง

3. ชั้นเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (Take - off stage) ลักษณะพิเศษของระบบเศรษฐกิจในขั้นนี้ได้แก่ การขยายตัวอย่างรวดเร็วมากของกิจกรรมบางส่วนของระบบเศรษฐกิจ เช่น การผลิตสินค้าที่ใช้ผลิตผลทางเกษตรเป็นวัตถุดิบ นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มจำนวนของนักธุรกิจและช่างเทคนิคเพื่อการผลิตและการบริหาร มีสถาบันทางการเงินรวบรวมเงินออมเพื่อการลงทุน (Investible Funds) ในระบบเศรษฐกิจ ลักษณะพิเศษที่สำคัญที่สุดในขั้นนี้ก็คือ ระบบเศรษฐกิจจะต้องสามารถรักษาระดับการลงทุนสุทธิต่อไป (คือไม่รวมเอาการลงทุนเพื่อชดเชยเครื่องจักรที่เสื่อมคุณภาพหรือชำรุดทรุดโทรม) ให้อยู่ในระดับอย่างน้อย 10 % ของรายได้ประชาชาติ ตลอดจนมีการแปลงสภาพของระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของประเทศ

4. **ขั้นบรรลภาวะความเจริญเต็มที่ (Drive to maturity)** ลักษณะพิเศษของขั้นนี้ได้แก่ ความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจในการนำเอาความรู้ทางวิชาการมาใช้อย่างกว้างขวางในกิจกรรมทางด้านการผลิตและการบริการ ในขั้นนี้อัตราการขยายตัวมักไม่สูงเท่าที่ในระยะเริ่มการขยายตัว รายได้และการบริโภคส่วนบุคคลจะเพิ่มสูงขึ้นอีกในระยะนี้ แต่การกระจายรายได้ของระบบเศรษฐกิจมักจะเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันมาก

5. **ขั้นอุดมสมบูรณ์ (Stage of high mass consumption)** ระบบเศรษฐกิจในขั้นนี้มีลักษณะความอุดมสมบูรณ์ทางการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม มีผลิตภัณฑ์คงทนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภคมาก (consumer durables) ประชาชนมีการโยกย้ายครอบครัวออกจากเมืองซึ่งแออัดไปค่ายวดยานและบ้านชองไปยังชานเมือง

6. **ขั้นเหลือกินเหลือใช้ (Beyond Consumption stage)** ระบบเศรษฐกิจในขั้นนี้มีลักษณะที่มีอัตราการเกิดของประชากรสูงขึ้น และอัตราการตายต่ำมาก เหตุที่มีอัตราการเกิดเพิ่มมากขึ้นนี้อาจจะเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้เหลือกินเหลือใช้ ทำให้อัตถประโยชน์ (utility) ของรายได้ลดน้อยลงและเห็นอรรถประโยชน์ของการมีบุตรมากกว่า ซึ่งทำให้เกิดการเพิ่มของอัตราการอุปถัมภ์ กล่าวคือ จำนวนพลเมืองที่มีอายุต่ำกว่า 20 และสูงกว่า 65 เพิ่มสูงขึ้น

ข้อคิดเห็นของรอสโทว์ (Rostow) เกี่ยวกับขั้นต่าง ๆ ของการเติบโตทางเศรษฐกิจ (stages of growth) นี้ไม่สามารถใช้เป็นบรรทัดฐานตายตัวว่า ทุก ๆ ประเทศจะต้องมีการขยายตัวเป็นขั้น ๆ ตามที่กล่าวแล้ว ทั้งนี้เพราะสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมของระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศออกจนประชาชนพลเมืองไม่เหมือนกัน แต่ความคิดเห็นของรอสโทว์ก็มีประโยชน์ในการที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของระบบเศรษฐกิจในแต่ละขั้น เพื่ออาจจะเป็นแนวทางในการวางแผนและนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ในการอธิบายเรื่องเกี่ยวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศนั้น ส่วนมากมักอธิบายกันในลักษณะของปัจจัยภายนอก (external factor) แต่ในปัจจุบันนักสังคมศาสตร์ทั้งหลายต่างก็ตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่า พลังจูงใจ (motive) ของคนเรานั้น

มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม¹⁵ ในบรรดานักสังคมศาสตร์เหล่านี้ นักจิตวิทยาผู้หนึ่งชื่อ แม็คเคลเลน (McClelland) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในสหรัฐอเมริกา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ โดยพยายามค้นหาว่า ค่านิยม (values) ทศนิยม (attitudes) หรือพลังจูงใจชนิดใดมีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และตั้งสมมติฐานว่า ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (need for achievement) เป็นพลังจูงใจที่สำคัญประการหนึ่งในเรื่องนี้ แม็คเคลเลนให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง "ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว"¹⁶

เครื่องมือที่แม็คเคลเลนใช้ในการวัดพลังจูงใจของแต่ละประเทศนั้น สำหรับประเทศในสมัยปัจจุบันใช้หนังสืออ่านสำหรับเด็กประกอบการทดสอบ โดยให้ผู้รับการทดสอบเหล่านั้นแต่งเรื่องสั้น ๆ จากจินตนาการเกี่ยวกับภาพซึ่งผู้คนคว่าฉายใหญ่ สำหรับอดีตใช้วรรณกรรมของสมัยนั้น ๆ และสำหรับชนบางเผ่าที่ยังอ่านเขียนไม่ได้นั้นพิจารณาจากนิทานพื้นเมือง การที่แม็คเคลเลนใช้สิ่งดังกล่าวเป็นเครื่องพิจารณาพลังจูงใจของชนชาติต่าง ๆ ก็เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นผลงานอันเกิดจากจินตนาการหรือความคิดคำนึงของคนในชาตินั้น ๆ และสามารถสะท้อนภาพทัศนคติและคุณธรรมของคนในชาตินั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี จากการวิจัยนี้ แม็คเคลเลนพบว่า ในประเทศที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจนั้น ประชาชนมีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงกว่าประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ในประเทศที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ ความต้องการสัมฤทธิ์ผลส่วนใหญ่มีลักษณะที่

¹⁵ ละเอียด มาศ สรพัตต์, "การศึกษาพัฒนาการจากแง่จิตวิทยา (พลังจูงใจทางเศรษฐกิจ)" ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, เรียบเรียงโดย อมร รัชาสัตย์ และชัชฎิยา วรรณสุก, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2515.

¹⁶ David C. McClelland, et. al., The Achievement Motive (New York: Appleton-Century Crofts, Inc., 1953), pp. 110-111.

แสดงความชวนชวยหาทางฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ส่วนในประเทศ ที่ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจนั้นส่วนใหญ่มีลักษณะที่แสดงแต่เพียงความปรารถนาที่จะบรรลุถึง เป้าหมายและความยินดียินร้ายในความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จเท่านั้น หากได้แสดงถึงความ บากบั่นหาวิธีจะไปสู่เป้าหมายไม่ ข้อยุक्तिที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการวิจัยนี้ คือ สมัยใดที่ คนในชาติ (โดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่มีส่วนในการให้การศึกษาอบรมแก่เด็ก) มีความต้องการสัมฤทธิ์ ผลในระดับสูง ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ ก็มักเกิดขึ้นตามมาในช่วงเวลา ประมาณ 20-30 ปี ภายหลังจากสมัยนั้นด้วย ในทำนองตรงกันข้าม สมัยใดที่คนในชาติมีความ ต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำลงภายหลังจากสมัยนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจก็มักดำเนินไปอย่างเชื่องช้าลง ด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า เหตุผลและหลักประสิทธิภาพเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของความเจริญ ก้าวหน้าทั้งปวง และเป็นที่ยอมรับกันทั่วกันว่า ประชาชนที่ได้มาตรฐานคุณภาพเป็นทั้งปัจจัยและ จุดมุ่งหมายสำคัญยิ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ¹⁷ แต่สิ่งเหล่านี้มิได้เกิดจากกำลังความสามารถ ของบุคคลหนึ่งหรือบุคคลใด หรือคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ แต่หมายถึงเป็นหลักคุณธรรม ในชีวิตสังคมทั้งหมด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิธรรมเป็นพื้นฐานหรืออีกนัยหนึ่งขึ้นอยู่กับแบบแผนประเพณี ความเชื่อและความคิควินยัตถิเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในความสัมพันธ์ ระหว่างกันโดยทั่วไปในสังคมหนึ่ง ๆ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาการเปรียบเทียบการ คอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจระหว่างคนไทยต่างเชื้อชาติ ซึ่งพิจารณาจากคนไทย 3 เชื้อชาติ คือ เชื้อชาติไทย เชื้อชาติจีน และเชื้อชาติอินเดีย ดังนั้นจึงจะกล่าวถึงลักษณะ ของสังคมของคนเชื้อชาติเหล่านี้โดยย่อเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะพื้นฐานของสังคมนั้น ๆ

สังคมไทย¹⁸ อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะสังคมไทยเป็นระบบชนชั้นอันสืบเนื่องมาจาก ระบบศักดินา โดยถือเอาเกียรติหรือฐานะทางสังคมเป็นเครื่องวัด เช่น วงศ์ตระกูล ความ

¹⁷เจ.เค. แกลเบรธ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 138.

¹⁸ไพฑูริย์ ช่างเรียน, ลักษณะสังคมไทยและการปกครองของไทย (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2514), หน้า 3-4.

มั่งคั่ง หรือฐานะทางการศึกษา เป็นต้น ลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม กล่าวคือ ครอบครัวยุคใหม่ขนาดใหญ่ ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวเป็นไปตามความรู้สึกหรือขนบธรรมเนียม ประเพณี รักถิ่นที่อยู่ ไม่ชอบการโยกย้าย ยึดมั่นอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพชีวิตความเป็นอยู่มีลักษณะเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตองและยุ่งยากสลับซับซ้อนอะไรนัก เป็นสังคมที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันเสมอ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ประกอบอาชีพทางเกษตร ในด้านคุณค่าของสังคมไทย (social value) ยังนิยมยกย่องเงิน ยกย่องอำนาจ ยกย่องความเป็นอาวุโส (seniority) และนิยมยกย่องการเป็นเจ้าของคน นายคน ริกกส์¹⁹ (Riggs) (ศาสตราจารย์) ได้อธิบายถึงลักษณะของสังคมไทยว่า เป็นสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง (transitional society) กล่าวคือ สังคมไทยเป็นสังคมที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงจากระบบสังคมแบบเก่า (traditional society) หรือระบบเกษตรกรรม (agraria) ไปสู่ระบบสังคมแบบใหม่ (modern society) หรือระบบสังคมอุตสาหกรรม (industries)

สังคมจีน²⁰ อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะสังคมจีนโบราณเป็นระบบชนชั้นซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ ผู้เป็นนักวิชาการ ช่างนา อยู่ในระดับกลาง และช่างฝีมือกับพ่อค้ามีฐานะต่ำ สังคมจีนโบราณมีวิธีการให้คนชั้นต่ำไต่เต้าขึ้นมาเป็นคนชั้นสูงโดยผ่านการสอบ²¹ ซึ่งเป็นการคำนึงถึงความสามารถแทนที่จะมีการรับตำแหน่งตกทอดเป็นมรดก หมู่บ้านของชาวจีนนั้นมีรากฐานอยู่บนระบบญาติ (kinship) ความสำคัญในเรื่องชุมชนหรือประชาคมนั้นรองลงมา

¹⁹F.W. Riggs, "A Model for the Study of Thai Society," Thai Journal of Public Administrations, 1 (April, 1961), p. 10.

²⁰เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, ประวัติปรัชญาจีน (พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 20-27.

²¹ยุทธ ศักดิ์เกษม, สังคมศาสตร์ : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 85.

ครอบครัวมีฐานะเป็นหน่วยทางสังคมและหน่วยทางเศรษฐกิจไปในเวลาเดียวกัน สมาชิกครอบครัวได้รับสิ่งจำเป็นต่อการครองชีพจากครอบครัว และได้รับฐานะทางสังคมจากการเป็นสมาชิกของครอบครัวนั้น ในครอบครัวหนึ่งบิดาเป็นผู้มีอำนาจแต่ผู้เดียว (autocrat) ในการปกครองครอบครัว ทั้งนี้เพราะชาวจีนให้ความเคารพโดยถืออาวุโสสำคัญอยู่มาก เนื่องจากเชื่อกันว่าคนเรายิ่งอายุมากก็ยิ่งมีความฉลาด (wisdom) รู้จักโลกมากกว่าคนที่อายุน้อยกว่า นอกจากนี้ชาวจีนยังนิยมยกย่องผู้ชายให้สูงกว่าผู้หญิงอีกด้วย เอกชนซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวหนึ่งมีภาระผูกพันอยู่ต่อครอบครัวหรือตระกูลมาก ความประพฤติใด ๆ ของสมาชิกครอบครัวแสดงออกมาในรูปผู้แทนของครอบครัวและเพื่อประโยชน์ของครอบครัว เป็นส่วนใหญ่มื่อคนจีนยอมรับฐานะของตนเองในครอบครัว เช่นนี้แล้ว คนจีนก็พร้อมที่จะยอมรับฐานะของตนเองในความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ด้วย ผลดีของระบบเคารพแบบจีนนี้ทำให้เอกชนทราบได้ทันทีโดยไม่ต้องคิดว่าฐานะของตนที่มีอยู่เมื่อเทียบกับคนหนึ่งหรือคนอื่น ๆ นั้นเป็นอย่างไร รวมทั้งฐานะทางสังคมด้วย เมื่อเอกชนทำหน้าที่ตามฐานะของตนแล้วเขาก็มั่นใจว่าจะได้รับการปฏิบัติต่อตามฐานะของเขาจากคนอื่นด้วย มีคำกล่าวเสมอว่า ชาวจีนโพ้นทะเลมักจะร่วมมือกันทำมาหากิน และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยวิธีการยอมรับฐานะซึ่งกันและกันเช่นนี้เสมอ

สังคมอินเดีย²² อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะสังคมอินเดียโบราณเป็นระบบชนชั้นที่ไม่มี การเลื่อนชั้นลงหรือเป็นระบบปิด²³ ซึ่งเรียกว่าระบบวรรณะ (caste) ในอินเดียมีวรรณะใหญ่ 4 วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร และพวกที่ต่ำมากถือว่าอยู่นอกระบบ คือ จันทาล โครงสร้างทางสังคมของอินเดียมีอุดมคติทางปรัชญาแห่งวัฒนธรรมของอินเดียเป็นพื้นฐาน ในสังคมของชาวอินเดียกลุ่มคณะมีความสำคัญที่สุด บัณฑิตบุคคลมีความสำคัญ

²² ยวาทะลาล เนห์รู, พบดินอินเดีย, แปลจาก The Discovery of India, โดย กฤษณา กุศลลาสัย (เล่ม 2, นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: สำนักพิมพ์กรมการ, 2515), หน้า 636-913.

²³ มุทท ศักดิ์เคชยนต์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

รองลงมา มีระบบชั้นวรรณะ เป็นระบบชุมชนซึ่งมีขึ้นเพื่อบริการรับใช้และปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประโยชน์แก่สังคมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ โดยที่แต่ละชุมชนหรือวรรณะสามารถปฏิบัติภารกิจภายในกลุ่มของตนได้อย่างเสรี ระบบวรรณะนี้ทำให้เกิดมโนคติเรื่องความบริสุทธิ์สะอาดอย่างมีพิธีรีตอง²⁴ ซึ่งถือกันอย่างเคร่งครัดมากในระหว่างชาวฮินดู มโนคติเช่นนี้ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือ ก่อให้เกิดความสะอาดทางร่างกาย ผลเสียก็คือ ก่อให้เกิดลักษณะโคดเคี้ยวไม่ปะปนกับผู้อื่น เกิดสิทธิผูกต้องเนื้อตัวกันไม่ได้ ตลอดจนเกิดประเพณีกินอยู่กับคนต่างวรรณะไม่ได้ด้วย ฮินเดียมัยใหม่มีกฎหมายยกเลิกความแตกต่างระหว่างวรรณะ แต่ความแตกต่างในทางสังคมและฐานะทางศาสนายังคงมีอยู่ ในระบบครอบครัวของชาวฮินเดียนั้นสมาชิกในครอบครัวทุกคนมีส่วนแบ่งร่วมในทรัพย์สินของครอบครัว บิดาหรือผู้มีอาวุโสในครอบครัว เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ปฏิบัติหน้าที่เหมือนผู้จัดการดูแลทรัพย์สินเท่านั้น การจัดระบบครอบครัว เช่นนี้เป็นการให้หลักประกันแก่สมาชิกทุกคนในครอบครัวว่าอย่างน้อยเขาจะมีกินมีใช้ไม่อด แทนที่จะให้รวยแต่เพียงบางคน ดังนั้นบุคคลจึงมิได้รับการส่งเสริมให้แสวงหาประโยชน์หรือสัมฤทธิ์ผลเป็นส่วนตัว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า คนไทย คนจีน และคนอินเดีย มีพื้นฐานทางสังคมแตกต่างกัน สังคมไทยมีพื้นฐานมาจากระบบหมู่บ้านซึ่งทำให้คนไทยมีความเคร่งครัดในประเพณี จะทำสิ่งใดก็กลัวว่าคนอื่นเขาว่า จึงทำให้เป็นคนที่เชื่อคนอื่นแทนที่จะเชื่อตนเอง²⁵ ไม่ยอมผูกพันกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมากมาย และความรักสนุกซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างจริงจัง นอกจากนี้คนไทยยังมีความเชื่อเรื่องกรรมในชาติก่อนซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการออมทรัพย์เพื่อการลงทุน สังคมจีนมีพื้นฐานมาจากระบบญาติ การเลื่อนชั้นทางสังคมคำนึงถึงความสามารถ มีปรัชญาซึ่งสร้างขึ้นตามหลักเหตุผลมากกว่าตามอำนาจลึกลับมองไม่เห็น และปรัชญาใดกล่าวถึงหลักเกี่ยวกับการแบ่งงานในสังคมซึ่งใช้เป็นหลักในการดำเนิน

²⁴ ยวาทะธาล เนห์รู, เรื่องเดียวกัน, หน้า 909-912.

²⁵ มยุร วิเศษกุล, เมืองหลับเมืองตื่น (พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2514), หน้า 240.

หน้าที่อันควรปฏิบัติของพลเมือง และสังคมอินเดียมี่แนวความคิดที่พัฒน์อยู่กับความเชื่อต่อทางศาสนาของพวกพราหมณ์ ลักษณะอันสำคัญของสังคมอินเดียนั้นถูกสร้างขึ้นจากความเชื่อในเรื่องชั้นและวรรณะเสมอ²⁶ ซึ่งในลักษณะสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน ระบบวรรณะและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับระบบนี้เป็นเรื่องปฏิบัติที่จำกัดอิสรภาพและเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้า

สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจก็คือ ในปีพุทธศักราช 2511 ประชมสุข อาชวอรุง²⁷ (Prachoomsuk Achava-Amrung) ได้ศึกษาเรื่องแนวโน้มในการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจในประเทศไทย (Trends in Responsiveness to Economic Incentives in Thailand) เพื่อหาว่า แนวโน้มในการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จากการศึกษาได้ข้อค้นพบที่สำคัญว่า ในระหว่างกลุ่มตัวอย่างประชากร 3 รุ่น การตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจของคนรุ่นที่ 2 มีค่าสูงกว่าคนรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 3 จึงไม่อาจสรุปได้ว่า แนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจของไทยเพิ่มขึ้นหรือลดลง นอกจากนี้ในระหว่างอาชีพ คือ ข้าราชการ นักธุรกิจ ช่างนา และกรรมกร ปรากฏว่าการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจของนักธุรกิจมีค่าสูงสุด และกรรมกรมีค่าต่ำสุด จึงสนับสนุนทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจของ ชุมปีเตอร์ ที่ว่า ก่อนหน้าเศรษฐกิจจะพัฒนานั้นต้องมีนักธุรกิจและประชากรที่มีการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจนำมาก่อน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁶ บัญชา มินทรชินทร์, สังคมศาสตร์ (พระนคร: คลังวิทยา, 2497), หน้า 7.

²⁷ Prachoomsuk Achava-Amrung, loc. cit.